Møte i faglig brukerråd syn

Tid: 29.04.2026
Sted: Hovseter rom A216, kl. 11.30-15.00

Til stede:
Farah Ramadan, Norges Blindeforbund (digitalt)
Elin Larne, Norges Blindeforbund
Eirik L. Fjeld, Norsk NCL forening (digitalt)
Anita Hansen, Norsk NCL forening
Grete Bæverfjord, Norges Blindeforbund (digitalt)
Einar Fiskvik, Norges Blindeforbund
Eva Marie Hammervik, Statped
Randi Kvåle, Statped
Bente Krakhellen, Statped (digitalt)
Bjørn Leirhol, Statped (digitalt)
Julianne A. Andersen, Statped (digitalt)

Referent: Julianne A. Andersen

Ikke til stede: Kari Anita Brendskag, Statped
Randi Kvåle ledet møte i Kari Anitas fravær

07/25 Godkjenning av referat

Lagt frem av: Randi Kvåle

Konklusjon: Referat ble lagt ut i teams og sendt på e-post i etterkant av forrige møte. Ingen tilbakemeldinger kom fra brukerrådene. Referatet ble derfor godkjent og lagt på statped.no.

08/26 Godkjenning av saksliste

Lagt frem av: Randi Kvåle

Konklusjon: Godkjent

Statped

09/26 Rapport om inkludering og ungdom med synshemming i videregående skole

Lagt frem av: Bjørn Leirhol

Vedlegg: NTNU-SamForsk_Inkludering-av-ungdom-med-synshemming-1.pdf

1. Rapporten er grundig drøftet i de ulike synsavdelingene i Statped
2. Statped har hatt dialog med forskerne ved NTNU samfunnsforskning
3. Statped har vært i møte med KD om funnene i rapporten
4. Statpeds tanker rundt funn i rapporten

Innspill gitt fra brukerrådet:

- Kan tyde på at ungdommene har tolket «fritak fra deltakelse» som om i hvilken grad de er inkludert i fellesskapet/klassen.
- Det er et stort sprik i hovedkonklusjonen i rapporten og fremstillingen Statped gir. Elevgrunnlaget som har svart er en oppegående gjeng som ikke har andre utfordringer enn syn. Blindeforbundet har behov for å se Statpeds uttalelser opp imot rapporten for å kunne ta stilling til forskjellene som fremstilles.
- Har Statped sett på tendensen tilbake i tid? Elevene som har svart på undersøkelsen er nå ferdig på vgs.
- Statped må også se nærmere på hva som ligger i mangel av læremidler
- Hvordan kan dette følges opp? En måte kan være å invitere til et oppfølgingsmøte med Statped, NBU og NTNU forskning hvor forskjellene diskuteres.

Konklusjon: Statped sender over presentasjon til brukerrådet så de også kan få se nærmere på avvikene som er avdekket.

10/26 Saker meldt av NCL foreningen

Lagt frem av: NCL foreningen

1. I hvor stor grad satser Statped på å utvikle tekniske løsninger/programvare/apper selv, og i hvor stor grad vil Statped benytte innkjøpte løsninger fra tredjepart?

Statpeds hovedoppdrag er ikke å være en teknologiutvikler, men å levere tjenester, rådgivning og læremidler som bidrar til læring, deltakelse og inkludering for barn, unge og voksne i målgruppene våre. Det betyr at teknologi vurderes som et virkemiddel for å nå våre hovedmål, særlig:
Hovedmål 1, gjennom rådgivning, opplæring og støtte til bruk av digitale løsninger i kommuner og fylkeskommuner

Hovedmål 3, gjennom utvikling og tilgjengeliggjøring av læremidler og læringsressurser, inkludert digitale løsninger der dette er nødvendig

Som hovedregel vil Statped benytte eksisterende løsninger fra markedet når disse dekker behovene på en god, sikker og tilgjengelig måte.

Samtidig finnes det små og sårbare målgrupper med behov som markedet ofte ikke dekker. I slike tilfeller kan Statped bidra til utvikling av nye løsninger, normalt gjennom samarbeid med eksterne fagmiljøer eller leverandører.

2. Har Statped nødvendig kompetanse på personvern og datasikkerhet for sårbare brukere i arbeidet med å utvikle og ta i bruk (og rådgi om og drive opplæring i) nye, digitale hjelpemidler?

Selv om Statped ikke nødvendigvis har alle typer digitale løsninger internt i dag, har virksomheten relevant kompetanse innen personvern, juridiske vurderinger, risikostyring, anskaffelser, digital forvaltning og faglig forståelse av brukerbehov. Ved behov vil Statped involvere eller samarbeide med spesialistmiljøer innen informasjonssikkerhet, systemutvikling, drift og universell utforming. Vi bruker eksempelvis eksternt personvernombud for å sikre mest mulig objektive vurderinger.

3. Hvilken kompetanse har Statped på teknisk brukerstøtte mot brukere, og hvordan organiseres denne brukerstøtten?

Teknisk drift, feilretting og produktsupport vil normalt ligge hos leverandør eller systemeier. Statped fyller supportrollen til brukere av læremidlene som Statped selv utvikler. Når det gjelder løsninger Statped selv forvalter eller har et særskilt ansvar for, organiseres brukerstøtten ut fra løsningens art og brukernes behov, og kan innebære både faglig og teknisk støtte. Målet er alltid at brukerne skal få helhetlig støtte som gjør at teknologien faktisk fungerer i opplæring og hverdagsliv.

Statpeds rolle er primært å bidra med spesialpedagogisk kompetanse, tilrettelegging og opplæring i hvordan teknologi kan brukes for å støtte læring og deltakelse. Statped har intensivert sitt arbeid opp imot NAV hjelpemiddelsentralene nasjonalt. For tiden samarbeider Statped med NAV om et konkurransegrunnlag som NAV skal bruke ovenfor leverandører. Dette for å sikre at tekniske løsninger som NAV er ansvarlig for fungerer godt for brukerne.

Innspill gitt av brukerrådet i møtet:

- Support er en utfordring. Flere lærere har bare Statped å forholde seg til. Blindeforbundet har også tidligere vært skeptisk til at Statped ikke tar ansvar for opplæring og support da dette fører til at noen elever ikke får den opplæring de har behov for.
- For brukerne er det likegyldig hvem som har ansvar for support, så lenge noen har det ansvaret og utfører denne rollen. Selv om dette ikke er Statpeds ansvar bør Statped bli bedre på å informere om hvem som har ansvaret.
- At behovet for brukerstøtte ikke er større kan være et symptom på at det ikke er så mye teknologi å drive støtte på. En bekymring fra NCL foreningen er at det ligger mye uutnyttet teknologi/verktøy rundt omkring.
- For en god del oppleves det som om dette var noe de fikk før omorganiseringen, som nå har blitt borte.
- Ikke hensiktsmessig at support skal være spredt utover hele landet. Det burde være en spesialisert supportgruppe.

Statped

Konklusjon: Statped tar med innspillene fra brukerrådet i videre arbeid med personvern og datasikkerhet.

11/26 Informasjon om nye læremidler

Lagt frem av: Kaja Ødegaard

Kaja Ødegaard viste frem Qvist.

Konklusjon: Blindeforbundet tar initiativ til at Statped kan komme og presentere læremidler i podkast eller synspunkt. Statped jobber med å få mer fysisk plass ved Hovseter så produksjonen av læremidler kan intensiveres. Nye maskiner er kjøpt inn.

12/26 Informasjon om kurs

Lagt frem av: Eva Marie Hammervik/Randi Kvåle

Statped informerte om elevkurs, personalkurs, webinar for svaksynte og fagdag læremidler syn

Eva Marie Hammervik viste frem og informerte om Statpeds kursportefølje på statped.no. Det jobbes med to e-læringer om CVI og mobilitet i tillegg til flere andre e-læringer på fagområdet.

Innspill gitt fra brukerrådet:

- Får elevgruppen elever som er sterkt svaksynt samme tilbud som elever som bruker punktskrift?

  Også pedagogisk personale som jobber med elever som er sterkt svaksynt deltar på kursene for elever som bruker punktskrift.

- For de som har lang reisevei er det behov for å få tidlig bekreftelse på om de får plass på kurset for å få billigere flybilletter.

  Dette er litt utfordrende da Statped ikke kan bekrefte deltakelse før de vet om det blir nok påmeldte til å kjøre kursene, men Bente tar med seg dette innspillet til arbeidsgruppene som jobber med kursene.

Konklusjon: Statped informerte.

13/26 Saker meldt av Blindeforbundet

Lagt frem av: Blindeforbundet

Saker meldt av Blindeforbundet:

1. Har Statped vært involvert i, eller sendt inn høringsinnspill til arbeidet med innholdslister i skolen. https://www.udir.no/om-udir/hoyringar/#/3802

   Statped svarte ut at vi har ikke vært involvert.

2. Vi lurer på flere ting som har med læringsmål, vurdering av kompetanse og karaktersetting for elever på ungdomsskole og i videregående. Finnes det en veileder i de ulike fagene, hvis ikke må det komme en slik veiledning som skolene kan bruke. Hvordan løser man det hvis det er kompetansemål man ikke kan oppnå på grunn av syn? Hvordan jobber Statped og hvilke råd gir Statped i disse sakene. Hvilke konkrete råd gir man med tanke på karakterer som settes. Blindeforbundet oppfordrer Statped på det sterkeste til å kontakte Udir i forbindelse med arbeidet som nå er gjort med innholdslister for å finne ut hva dette innebærer og hva det vil innebære for blinde og sterkt svaksynte elever, samt å være tydeligere på hva Statped mener om vurdering og karaktersetting.

   Statped henviste til at på Udir sine nettsider er det et område som handler om syn og synsnedsettelser, Tilpassa opplæring for elever med synsnedsetting. Her omtales fag som krever ekstra tilpasning. Statpeds holdning er at blinde/sterkt svaksynte kan oppnå alle kompetansemål med riktig tilrettelegging.

3. Det har tidligere i brukerrådet vært orientert om «universell læreplan», blant annet ble det vist til prosjekt i kunst og håndverk. Hva har skjedd videre her, har man gjort tilsvarende for flere fag?

   Statped svarte ut at Udir har fått oppdrag fra KD om å justere læreplanen slik at den er bedre tilpasset elever med synsnedsettelser samt å utvikle støtte og veiledning om mulig tilrettelegging

   Hensikten med endringene er å utvide lærerens handlingsrom for å kunne ta i bruk alternative verktøy for elever med synsnedsettelse, slik at disse kan oppnå en likeverdig kompetanse i faget.

   Udir skal involvere Statped og relevante fagmiljøer bade i læreplanprosessen og i utviklingen av støtte.

   Statped har et fagfellesskap kunst og håndverk innen fagområde syn. Fra dette fellesskapet deltar tre rådgivere inn i samarbeidet med Udir. Det er nå gjennomført en første workshop. Dokument og innspill blir også drøftet med fagfellesskapet, for å sikre bredest mulig bidrag fra Statped. Det er lagt en plan for videre møter og arbeid fram mot oppdragets slutt

   Udir skal sende forslag til justert læreplan innen 1. november 2026, og planen skal tas i bruk skoleåret 27/28. Da skal også støtte og veiledning foreligge

4. Ønsker en orientering om digitale nettverkssamlinger for lærere. Hvilke erfaringer har Statped med disse? Er det noen begrensninger til hvorfor det ikke er mer av disse?

   Statped svarte ut at GDPR gjør dette utfordrende. Ca. 2-3 ganger i året arrangerer Statped åpne erfaringsseminar for lærere som har punktskriftelever (digitalt). Dette er ikke et fast nettverk. Det er stor påmelding på disse seminarene og stort fokus på personvern.

Statped

Konklusjon: Blindeforbundet oppfordrer Statped til å ta utgangspunkt i veiledning i kroppsøving og lage en mer generell veileder (en side) med enkle prinsipper som gjelder for tilrettelegging i alle fag.

Eventuelt:

Informasjon om skolelydboktilbudet

Fra og med skoleåret 2026/2027 kan bare elever som er blinde eller sterkt svaksynte, låne skolelydbøker gjennom Statpeds utlånsordning. Et av Statpeds oppdrag er å utvikle skolelydbøker for elever som er blinde eller sterkt svaksynte. Vi har også gitt tilgang til disse lydbøkene for elever med dysleksi eller andre lesevansker.

Statped har fått et nytt og smalere mandat og på grunn av nødvendig teknisk oppgradering for å ivareta løpende krav til datasikkerhet og personvern, må vi fra neste skoleår begrense tilgangen til den elevgruppen lydbøkene er tilrettelagt for.

I de senere årene er digitale læremidler fra forlagene blitt gode alternativer for elever med dysleksi eller lesevansker. Disse læremidlene har innlest lyd eller muligheter for å få lest opp tekst – i tillegg inneholder de visuelle elementer, som bilder og figurer. Det er en viktig støtte for elever med dysleksi eller lesevansker.

Statpeds skolelydbøker har ingen visuelle elementer, bare tekst og lyd, og navigasjonen er først og fremst tilrettelagt for synshjelpemidler.

Som en ny ordning har regjeringen bevilget 140 millioner kroner som ekstra tilskudd til kommunene for å kjøpe inn læremidler. Ordningen inkluderer også digitale læremidler for elever med dysleksi eller lesevansker. Kommunene får tilskuddet ved at de innen 30. april bekrefter til Utdanningsdirektoratet at de ønsker tilskuddet (udir.no).

Alle elever med dysleksi eller lesevansker som er registrert som lånere og brukere av skolelydbøker, kan fortsatt låne andre lydbøker og e-bøker fra Biblioteket for tilrettelagt litteratur (tibi.no).

Fra og med skolestart i august samler Statped alle læremidler for elever som er blinde eller sterkt svaksynte – lydbøker, punktskrift, taktile ressurser og e-bøker – i en portal for læremidler syn (statped.no).

Statped.no/skolelydbok vil bli oppdatert med mer informasjon om endringene.